

EL FINANÇAMENT DE LA TRANSICIÓ VERDA EN UNA ERA D'EMERGÈNCIA I FRAGMENTACIÓ

KIRSTEN DUNLOP

Directora executiva de Climate-KIC¹

A les portes d'una nova era econòmica, l'anomenada «transició ecològica» requereix un càlcul sistèmic de com organitzem les nostres economies, i com tenim cura els uns dels altres i del nostre planeta. Està en joc la nostra capacitat col·lectiva de renovar els sistemes polítics, financers i culturals prou ràpid per tal de romandre dins dels límits planetaris, al mateix temps que preservem la justícia, l'estabilitat i la pau. El finançament d'aquesta transició no es pot entendre només com una assignació de recursos. No es tracta només de pensar com podem finançar la transició ecològica, sinó quin tipus de sistema financer –i, per extensió, quin tipus d'economia i societat– estem creant.

La transició ecològica enmig dels canvis geoeconòmics

El canvi climàtic és un agent actiu que remodela, com a mínim tàcitament, les narratives sobre comerç, seguretat i desenvolupament. Amb la Xina al capdavant en el camí per aconseguir la neutralitat climàtica i, d'altra banda, el Pacte Verd Europeu i els efectes en curs de la Llei de Reducció de la Inflació dels Estats Units (IRA), tot i que de manera no oficial, la cursa pel control de les cadenes de valor sustentables –matèries primeres, tecnologies i talent– s'està intensificant. Aquestes dinàmiques exigeixen que el finançament de la transició s'entengui com una qüestió geopolítica, ètica i existencial.

Finançament sistèmic per a un canvi transformador

Per obtenir una renovació sistèmica cal deixar d'invertir en les causes sistèmiques del col·lapse ambiental i social i invertir en models regeneratius. Una de les innovacions més necessàries és el finançament a través d'una cartera d'inversió sistèmica i de base local, per donar suport a solucions múltiples per a les ciutats, regions o cadenes de valor.

El finançament a través de cartera d'inversió podria accelerar la renovació dels instruments financers i les institucions, per exemple, cap a classes d'actius múltiples, bons urbans o bioregionals o, encara millor, nous tipus d'actius que dirigeixin la inversió a la naturalesa interconnectada, complexa i adaptativa de les solucions i transicions. Per exemple, invertir en «habitatges regeneratius» que permetin un aire més net, la restauració del medi ambient, un ús energètic amb zero emissions i beneficis per a la salut.

En aquest context, les institucions vertebradores del sistema financer exerceixen un paper clau, en tant que entitats que assegurin la connexió entre els fluxos de capital, les xarxes d'actors i els marcs de governança, facilitant mecanismes de finançament que impulsen els processos de transformació. Això inclou l'ús de condicionalitats i incentius alineats tant en la inversió pública com en la privada, amb l'objectiu d'incorporar criteris ambientals i socials en la presa de decisions. També implica reforçar la contractació pública verda i tancar els buits legals que permeten que productes i pràctiques no sostenibles accedeixin als mercats públics. Cal recórrer a eines com els Compromisos Anticipats de Mercat (CAM) i altres instruments relatius a la demanda, per tal de

1. Climate-KIC és una de les principals Comunitats de Coneixement i Innovació (KIC) sobre el clima a Europa. Es va crear el 2010 per l'Institut Europeu d'Innovació i Tecnologia (EIT), un organisme que pertany a la UE. Per a més informació: <https://www.climate-kic.org/>.

crear mercats líders per a productes i serveis sostenibles, proporcionant seguretat i escala a la innovació. La contractació ecològica, els CAM i la inversió sistèmica combinats creen l'impuls de mercat necessari per tal que les solucions emergents madurin i prosperin.

La política fiscal ha de dur a terme també un paper més actiu. Cal repensar la fiscalitat. En els sistemes actuals, gravem els llocs de treball, però deixem en gran manera la destrucció de recursos lliure d'impostos. Aquesta inversió soscava la circularitat i reforça l'externalització. En el seu lloc, hem de premiar l'eficiència material, la durabilitat i la reparació, i penalitzar el desgast, els residus i les emissions (vegeu «Systems Transformations Hub Policy Brief 2: Building a Secure and Thriving Europe: a systems approach to the 2024-2029 EU Strategic Agenda», Brussel·les, 1 de desembre de 2024). Impostos sobre el carboni, la contaminació i l'extracció de recursos capgirarien els incentius en l'economia, augmentant els ingressos i enviant alhora senyals clars a inversors i consumidors. Aquestes reformes han d'anar acompanyades d'inversió i mecanismes redistributius en vies de transició per garantir l'equitat i l'acceptació social.

En el context de la transició ecològica, tenen sentit principis similars als defensats per John Maynard Keynes en el seu llibre de 1940 *How to pay for the War* [Com pagar una guerra]: un ús ben calibrat d'una fiscalitat progressiva, una inversió pública i unes mesures de redistribució de la riquesa poden finançar la transformació sense desestabilitzar els fonaments econòmics. La insistència de Keynes en l'equitat, la claredat de propòsit i la planificació estratègica continua sent fonamental en una era en què l'amenaça existencial no és la conquesta militar, sinó el col·lapse ecològic.

El cost de la inacció no és zero. Una manca d'inversió en la transició ecològica avui ens conduirà a una espiral de costos en el futur. Per tal d'evitar-los, cal un canvi cultu-

ral en les finances: passar de l'eficiència a la resiliència, de la competència a la cooperació i de l'extracció a la regeneració.

Des de la perspectiva dels sistemes financers, el Consell d'Estabilitat Financera (CEF) té en aquesta qüestió un paper potencial encara no explorat. Quan el 2009 el CEF va prendre la decisió d'introduir la noció de risc estratègic i, posteriorment, de risc sistèmic, i amb això, la necessitat d'adoptar requisits prudencials i de governança per a les Institucions Financeres considerades d'Importància Sistèmica (SIFI, per les seves sigles en anglès) i, per tant, «massa grans per fer fallida», els bancs i les asseguradores es van veure obligades a actuar. Si el CEF reconegués les implicacions dels riscos sistèmics als quals ens enfrontem i introduís requisits de condicionalitat i intervenció per als sistemes d'aprovisionament d'importància sistèmica (com sistemes alimentaris, d'aigua i energia), a les institucions financeres i els governs que els donen suport se'ls donaria el rumb que necessiten per moure capital de manera més decisiva.

Infraestructura per a una economia viva

Per finançar la transició ecològica a escala també hem de preguntar-nos: què estem construint? No només en termes d'infraestructura física –xarxes d'energia, edificis, transport– sinó també institucional: polítiques, maneres de mesurar i models de governança que permetin que sorgeixi i prosperi una economia justa i sostenible.

Cal tornar a pensar els processos pressupostaris i incloure-hi la resiliència climàtica. Ens calen taxonomies alineades amb el clima que vagin més enllà del carboni, a fi d'incorporar-hi la justícia social, la biodiversitat i la circularitat. Cal aconseguir acords internacionals que permetin una inversió coordinada en béns públics globals, des de la descarbonització fins a la protecció dels oceans, i una governança que sigui integrativa i plural. I requerim, per acabar, institucions locals de

referència (ciutats, universitats, cooperatives) que puguin traduir aquestes ambicions en accions específiques per a cada lloc.

Els futurs de la guerra i el preu de la pau

La crisi climàtica també és una crisi de seguretat, com es fa esfereïdorament evident en l'actualitat. Però la guerra mateixa és també un risc climàtic, tant per la seva petjada de carboni com per la desestabilització política que desencadena. Com hem vist a Ucraïna, els conflictes afecten les transicions energètiques, les cadenes de subministrament i la cooperació, al mateix temps que estimulen la innovació i l'acceleració en sectors determinats. El futur de la guerra podria estar cada vegada més relacionat amb la qüestió ecològica: lluites entorn del col·lapse dels ecosistemes, a través de tàctiques asimètriques dirigides a infraestructures o a través de la cibermanipulació dels sistemes energètics i alimentaris a través de la IA. En aquest sentit, el finançament de la transició ecològica és un imperatiu de seguretat. Invertir en sistemes energètics i en agricultura resilients al clima i en una governança equitativa és invertir també, en pau. En última instància, finançar la transició ecològica implica preguntar-nos què valorem i com ho mesurem. El PIB, els valors dels accionistes i els rendiments trimestrals són indicadors insuficients per a un món ecològicament desbordat. Necessitem noves formes de mesurar i noves eines de traçabilitat i recompensa.

La veritat incòmoda és que no manca capital per fer el que cal fer; el que cal és una alineació de propòsits. Es continuen invertint grans sumes en una direcció que perpetua l'estatu quo, amb una elevada petjada de carboni, fràgil i extractiva. Una de les tasques principals en el finançament de la transició ecològica consisteix no tant a trobar nous fons com a reorientar els fluxos de capital

La transició ecològica és la condició fonamental per a la continuïtat de la vida econòmica i social

existents. La innovació en el finançament pot tenir un paper catalitzador: des dels bons verds i el finançament combinat fins als fons de transició de base local i els models de finançament regeneratiu. Però aquesta innovació ha d'estar al servei de la transformació i no només de l'enginyeria financera. La transició ecològica és la condició fonamental per a la continuïtat de la vida econòmica i social.

Això implica redissenyar els sistemes financers per incorporar la direccionalitat i la rendició de comptes. Significa també canviar les normes fiduciàries per incloure el valor ecològic i social a llarg termini. Significa integrar la transparència, la condicionalitat i l'aprenentatge col·lectiu en el moviment de capitals. I també afermar-se a una visió de prosperitat comuna dins dels límits ecològics.

La qüestió del finançament de la transició ecològica emergeix, en resum, no solament com un desafiament del capital, sinó de la consciència. Vivim un moment que reclama honestetat radical i possibilitat generativa. Allò que decidim finançar –i de quina manera– determinarà no solament la forma de les nostres economies, sinó també el destí de les nostres societats. En un món fragmentat, les finances verdes són el teixit connectiu que pot unir visió i acció, risc i resiliència, economia i ecologia. És hora de finançar el futur que realment volem. Junts, amb previsió, integritat i imaginació.

